

INTRODUCERE

Denisa Ionescu

Cercetător Psihologie, Fundația Soros România

A miza pe educație reprezintă astăzi modalitatea prin care societățile moderne își pot asigura dezvoltarea pe termen mediu și lung. Educația văzută, însă, nu doar ca sistem formal guvernat de reguli stricte, ci educația ca un proces continuu de învățare, educația „autoadministrată”, educația care se întâmplă nu doar într-un loc anume, ci care poate să aibă loc peste tot.

Poate că în contextul actual expresia „Ai competențe, ai parte!” este mult mai valabilă decât „Ai carte, ai parte!”.

Echiparea cu competențe, cu un întreg arsenal de abilități, atitudini, aptitudini, valori, cunoștințe apare tot mai des în discursul public, în documentele oficiale despre educația continuă, despre ceea ce trebuie făcut pentru a reuși în viitor. Ceea ce se spune nu reprezintă o noutate, nevoia de a avea un set de instrumente cu care să izbândești în viață fiind chiar foarte veche. Nou este contextul în care avem nevoie de acestea.

Ce mai face, astăzi, școala dintr-un om? Ce am vrea să învățăm la școală? Ce anume ne ajută să învățăm?

Prin cercetarea de față ne-am propus să răspundem la aceste întrebări și, mai mult de atât, să oferim o imagine mai amplă asupra situației din mediul rural românesc. Este un spațiu unde găsim în continuare diferențe față de urban, unde este nevoie să se investească mai mult.

Am plecat de la experiența noastră în acest spațiu: *Programul de Dezvoltare Comunitară Integrată (2005-2009)*, *Reporter de liceu (2010)*, *Școală și comunitate* (dezvoltat în perioada 2008-2010, fiind un proiect dedicat copiilor rămași acasă, din comunități rurale din România; proiectul face parte din programul *Migrație și dezvoltare*).

Experiența avută în proiectul *Școală și comunitate*, ne-a arătat, pe de-o parte, că există un mare interes pentru activitățile extrașcolare (din partea profesorilor, copiilor, părinților, a altor persoane din comunitate), dar că trebuie să se acorde o atenție mărită întregului proces care stă la baza dezvoltării activităților extrașcolare, a modului în care se realizează monitorizarea și evaluarea rezultatelor care se obțin în urma implicării copiilor în aceste activități (*ce anume învață, cât învață, ce tipuri de competențe, abilități li s-au îmbunătățit, în ce măsură implicarea în astfel de activități îi ajută în mod real*).

Be Part of the Knowledge Generation este programul prin care ne vom concentra pe modul în care se întreprind acțiunile care ar trebui să ducă la dezvoltarea competențelor cheie la copii și tineri, în special la cei care provin din medii dezavantajate (de exemplu din mediul rural), din categorii sociale aflate în risc de marginalizare, acțiuni care ar putea să reducă diferențele care există la nivel de acces la o mai bună educație, acces ulterior pe piața forței de muncă.

Competența, așa cum este definită în prezent, reprezintă o combinație complexă de cunoștințe, aptitudini, valori, atitudini, dorințe, care îl sprijină pe individ să acționeze eficient, într-o manieră realistă, în general, dar și într-un domeniu anume. Trebuie specificat faptul că performanța unei persoane la locul de muncă, în relațiile personale, în societate nu vine de la acumularea simplă de cunoștințe, ci de

la modul cum sunt combinate aceste cunoștințe cu abilități, valori, atitudini, dorințe, motivație și cum sunt adaptate la specificul fiecărei persoane. Competența presupune un simț al organizării, acțiunii, valorii.

Ne vom concentra pe stabilirea distanței între ceea ce este stipulat în *documentele oficiale* (de ex: *European Reference Framework of Key Competences*, noua lege a educației) și *realitatea din teren* în termeni de: nevoia echipării copiilor și tinerilor cu un set de competențe cheie care să le permită adaptarea la societatea actuală.

În lucrarea de față prezentăm datele obținute în urma celei mai recente cercetări realizate în mediul rural despre ce tipuri de activități extrașcolare se fac, care este percepția copiilor, a părinților, a profesorilor, a altor membri ai comunității despre rolul, importanța, utilitatea acestor tipuri de activități, caracterul lor educativ; care este percepția cu privire la ce sunt competențele cheie, de ce anume ar fi nevoie (în termeni nu doar de competențe - un termen mai puțin folosit în unele comunități - dar de abilități, comportamente) pentru adaptarea la viața de la oraș, de ex.

Lucrarea mai conține și principalele concluzii care au reieșit în urma dezbaterii organizate pe marginea datelor obținute în urma cercetării, în 20 octombrie 2011.

ROLUL ACTIVITĂȚILOR EXTRACURRICULARE ÎN DEZVOLTAREA COPILOR ȘI TINERILOR

Raluca Popescu, Crăița Curteanu

Fundația Soros România

Caracteristicile activităților extracurriculare

Activitățile extracurriculare vizează de regulă acele activități cu rol complementar orelor clasice de predare-învățare. Aria lor e dificil de delimitat. Pot fi excursii și vizite la muzee, cinematografe, teatre, operă, balet, pot fi excursii și vizite la instituții publice sau alte obiective de interes comunitar, pot fi vizite la alte școli, pot fi activități artistice, de hobby, cluburi tematice și echipe sportive, pot fi activități legate de un ziar sau post de radio al școlii, activități legate de protecția mediului, sau chiar activități legate de consilii ale elevilor.

Eccles și Barber (1999) identifică cinci tipuri, în funcție de implicarea pe care acestea o presupun:

1. Prosociale (legate de biserică și activități de voluntariat);
2. Sporturi de echipă (care se regăsesc în activitățile sportive care au loc în școli);
3. Implicare în activități de organizare în școli (consilii de elevi);
4. Artistice (implicare în piese de teatru școlare, coruri etc.);

5. Cluburi școlare (dezbateri, ecologie etc.).

Literatura din științele sociale care tratează subiectul activităților extracurriculare provine în special din spațiul american și se concentrează preponderent pe analiza impactului acestor activități în rândul elevilor implicați. Există câteva caracteristici de bază ale activităților extrașcolare:

a) în funcție de sursă, *înglobează activitățile organizate de către școli și care se desfășoară în incinta școlilor* (Feldman și Matjasko, 2005).

b) au un *rol complementar rolului școlii*, văzută ca sistem puternic formalizat de transmitere de cunoștințe și sunt venite din nevoia ca școlile să „asigure experiențe care să susțină dezvoltarea în ansamblu a elevilor” (Holland și Andre, 1987).

c) *depind de contextul mai larg, sunt parte a sistemului școală – familie – comunitate*. O definiție de lucru a activităților extrașcolare ar putea include o abordare conformă cu teoria sistemelor ecologice, care tratează un fenomen ca parte din contextul și rețeaua socială în care acesta se manifestă. Dezvoltarea adolescenților depinde de un întreg sistem de fenomene și relații, iar activitățile extracurriculare reprezintă un element fundamental în rețeaua școală – familie – comunitate: „sunt parte din școli și comunități și sunt influențate de familii și colegi.” (Feldman și Matjasko 2005).

d) *oferă posibilitatea de exprimare și explorare a identității, dezvoltă capitalul social al tinerilor*.

Activitățile extracurriculare precum cluburi de matematică, șah, limbi străine, dezbateri, consilii ale elevilor, formații și orchestre școlare, dans, teatru, sporturi de echipă și cluburi sportive, cluburi de majorete, cercetași, activități religioase, etc. dau posibilitatea de exprimare și contribuie activ la construcția identității tinerilor (Eccles și Barber 1999). Activitățile extrașcolare generează capital social și uman și

constituie un mediu formator mai atractiv în afara contextului academic (Feldman și Matjasko, 2005). Adolescenții își formează identitatea prin dezvoltarea de abilități, descoperirea de preferințe și prin auto-asocierea cu alții (Eccles și Barber 1999, Youniss et al 2002).

Participarea la activități extracurriculare îi ajută pe adolescenți să se înțeleagă pe ei înșiși prin observarea și interpretarea propriului comportament din timpul participării la aceste activități. În plus, cercetările indică rolul important al activităților extracurriculare în dezvoltarea capitalului social în rândul celor care iau parte la ele (de exemplu, studiile lui Carnegie Corporation of New York, 1992; Newmann, Wehlage și Lamborn, 1992).

Impactul activităților extracurriculare

Activitățile extracurriculare reprezintă un element prioritar în politicile educaționale întrucât au un impact pozitiv asupra dezvoltării personalității tânărului, asupra performanțelor școlare și asupra integrării sociale în general.

Participarea la activități extracurriculare structurate organizate de școli, spre deosebire de participarea la activități nestructurate (uneori incluzându-le și pe cele organizate în școli) se asociază cu *rezultate pozitive în ceea ce privește dezvoltarea adolescenților* (Feldman și Matjasko, 2005): performanță

- și rezultate școlare mai bune; coeficienți de abandon școlar mai scăzuți;
- o stare psihologică mai bună, incluzând un nivel de stimă de sine mai bun, mai puține griji privind viitorul și sentiment redus de izolare socială;

- un grad mai scăzut de abuz de alcool și droguri; un grad
- mai scăzut de activitate sexuală în rândul fetelor; un nivel
- scăzut de comportamente delincvente, incluzând arestări și comportamente antisociale.

Un studiu al lui Eccles și Barber (1999) indică un impact diferit al activităților extracurriculare, în funcție de tipul lor:

- participarea în toate tipurile de activități extracurriculare corelează cu *creșterea rezultatelor școlare*;
- participarea la activități sportive, administrativ-școlare și cluburi școlare înregistrează *o probabilitate mai mare ca elevii să se înscrie la facultate până la vârsta de 21 de ani*;
- participarea la activități prosociale corelează cu *o rată mai mică de delincvență* în rândul elevilor participanți.

Indiferent de tipul activităților extracurriculare urmate, efectul acestora pare să fie în toate studiile realizate pe această temă unul pozitiv.

- a) Participarea la activități extracurriculare *corelează cu numărul de ani petrecuți în școală*.

Conform unui studiu efectuat în 2001 de Barber, Eccles și Stone elevii care au participat la activități extracurriculare, indiferent de tipul acestora, au avut un parcurs educațional mai lung și cu rezultate mai bune. În plus, analize longitudinale au demonstrat că participanții la activități extracurriculare sportive au avut un status ocupațional mai bun și mai multă autonomie la locul de muncă.

- b) Participarea la activități extracurriculare *scade probabilitatea de abandon școlar*.

Printre factorii care pot reduce riscul de abandon școlar se numără și gradul de implicare în mediul educațional, care poate

fi influențat de activitățile extracurriculare. Feldman și Matjasko (2005) menționează rezultatele unui studiu condus de Zill et al (1995) conform cărora participarea la activități extracurriculare între 1 și 4 ore săptămânal corelează cu scăderea probabilității de abandon școlar.

Alte studii (de exemplu Mahoney, 2000; Mahoney & Cairns, 1997) semnaleză o corelație pozitivă între probabilitatea de a rămâne în școală și participarea la activități extracurriculare în rândul elevilor cu risc crescut de abandon.

c) *Activitățile extracurriculare au un impact pozitiv asupra dezvoltării psihologice a elevilor care iau parte la ele.*

Feldman și Matjasko (2005) menționează efectul pozitiv al unor activități extracurriculare asupra stimei de sine în rândul elevilor care iau parte la acestea. Primirea de apreciere de la ceilalți a îmbunătățit percepția adolescenților asupra abilităților lor, fapt care a crescut nivelul de devotament al acestora față de activitatea respectivă.

În plus, participarea la activități extracurriculare are un impact pozitiv asupra adolescenților care provin din medii familiale precare. Mahoney et al. (2000) au descoperit că implicarea în activități extracurriculare a mediat relația dintre problemele care țin de interacțiunea defectuoasă între părinți și adolescenți și stările de depresie. Dintre adolescenții care aveau relații defectuoase cu părinții, cei care au participat în activități extracurriculare au înregistrat stări depresive în mai mică măsură decât cei care nu au participat, și aceasta s-a întâmplat cu preponderență în cazul celor care au perceput un nivel mai ridicat de susținere din partea liderului activității.

d) *Participarea la activități extracurriculare poate fi asociată cu scăderea delincvenței în rândul adolescenților.*

Una din explicațiile privind motivele corelației negative dintre delincvență și participarea la activități extracurriculare este că acestea din urmă au un caracter puternic prosocial, ceea ce încurajează adoptarea de norme comportamentale constructive (Mahoney & Cairns, 1997; Mahoney et al., 2003 apud Feldman și Matjasko 2005).

ACTIVITĂȚILE EXTRAȘCOLARE ÎN ROMÂNIA

Raluca Popescu, *Fundația Soros România*

Activitățile extrașcolare au o tradiție bogată în sistemul de învățământ românesc, chiar dacă nu s-a pus accentul pe ele în programul și curriculumul obligatoriu, așa cum se întâmplă în prezent prin noua Lege a Educației Naționale (intrată în vigoare la începutul anului 2011). Structurarea acestor tipuri de activități, așa cum apare în *Regulamentul privind organizarea și funcționarea unităților care oferă activitate educativă extrașcolară*, introducerea unor concepte noi (de ex: educația nonformală - concept nou în raport cu recunoașterea lui în LEN) reprezintă modificări legislative importante care au drept scop îmbunătățirea calității acestor activități. Noua viziune a sistemului pune accentul nu doar pe învățământ de performanță (învățământul românesc are tradiție în acest sens), ci și pe dezvoltarea abilităților practice, corelate cu cerințele de pe piața muncii, pe dezvoltarea personalității copilului și tânărului și educația pentru viață în general. Toate aceste direcții au de asemenea obiectivul distinct al diminuării diferențelor de dezvoltare și calitate a sistemului de învățământ dintre mediul rural și mediul urban.

Mediul rural se confruntă cu dezavantaje numeroase, comparativ cu mediul urban, din punct de vedere al calității educației din învățământul primar¹: - deficit de infrastructură;

- deficit de copii: 19 elevi la cadru didactic în urban comparativ cu 15 în rural în învățământul primar și 10 elevi la un cadru didactic în învățământul gimnazial;
- diferențe de participare școlară:
- rata abandonului școlar în învățământul primar este de 1,3% în urban, comparativ cu 1,5% în rural și în învățământul gimnazial este de 1,6% în mediul urban și 2,2% în cel rural;
- durata de frecventare a învățământului primar și gimnazial în urban e mai mare comparativ cu cea în rural în medie cu 0,4 ani la nivel primar (3,8 față de 3,4) și cu 0,7 ani mai mare la nivel gimnazial (3,9 față de 3,2 ani).
- diferențe de performanțe școlare:
- la evaluarea națională, rata de promovare la proba de limba și literatura română pentru elevii de clasa a VIII-a din rural este cu 8 puncte procentuale (87,2% față de 78,9%) mai scăzută față de urban, iar rata de promovare la matematică cu 5 puncte procentuale (78,7% față de 73,8%);
- rata de absolvire a învățământului primar și gimnazial este cu 28 puncte procentuale mai mare în urban față de rural (cu promovarea examenelor finale: 78% față de 45%).

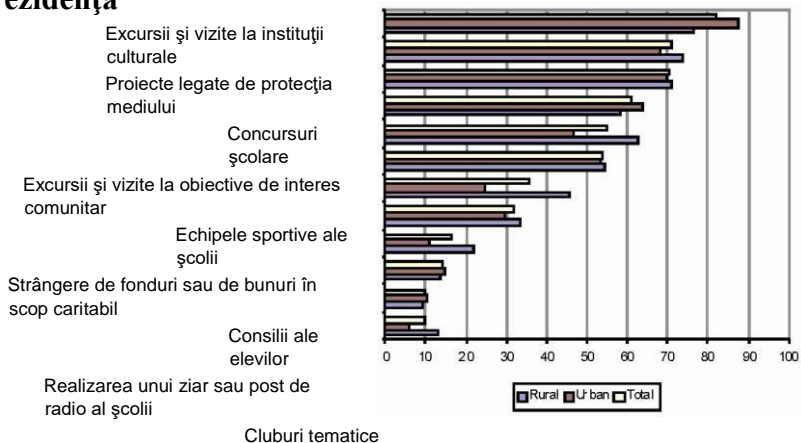
¹ Date din MECTS, *Raport asupra Stării Sistemului Național de Învățământ*, 2010 online la http://www.romaniacurata.ro/spaw2/uploads/files/Starea_Invatamantului_2010.pdf

Este de așteptat prin urmare ca și activitățile extracurriculare să fie mai puține ca număr, mai sărace ca tipuri și în general să nu conducă la aceleași rezultate ca în urban.

Există puține studii privind educația extrașcolară, iar anchetele reprezentative la nivel național pe această temă lipsesc. Pentru o analiză de ansamblu am utilizat ancheta Fundației Soros *Elevii și cultura civică*, datorită faptului că este cea mai recentă sursă de date (culegerea datelor a avut loc în perioada 13-26 noiembrie 2010) iar subiecții sunt elevii din clasele VIII – XII, având oportunitatea să obținem chiar perspectiva beneficiarilor. Deși ancheta este dedicată explorării culturii civice la elevii români, o serie de întrebări vizează și educația extrașcolară.

Din ansamblul eșantionului am selectat numai elevii de clasa a VIII-a. O analiză comparativă pe medii de rezidență în cazul liceului ar fi fost irelevantă, întrucât majoritatea liceelor sunt în mediul urban. Datele prezentate sunt reprezentative la nivelul clasei a VIII-a, pe ansamblu și pe medii de rezidență.

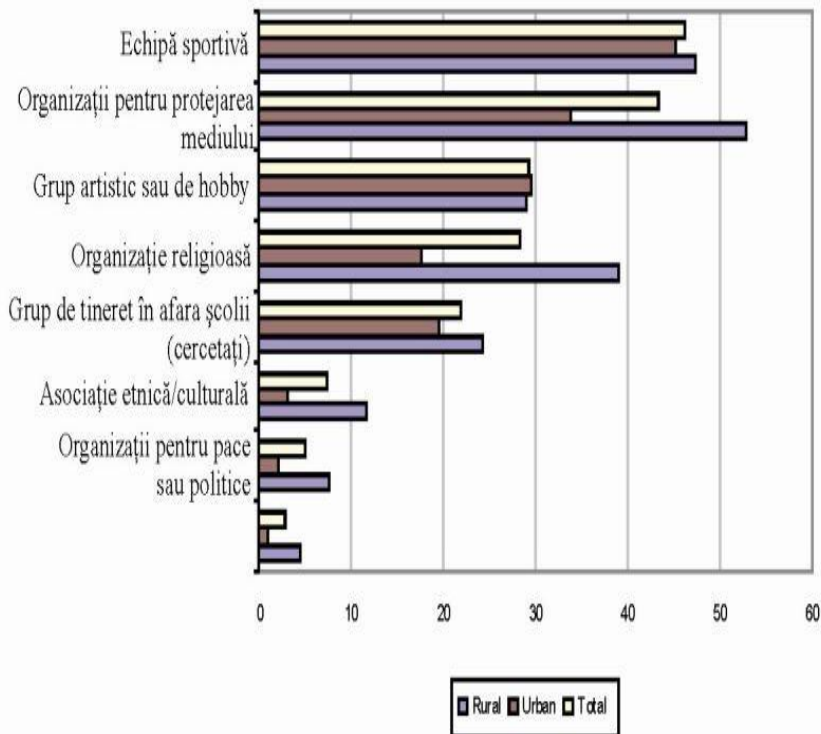
Participarea la activități extrașcolare, pe medii de rezidență

Cele mai răspândite activități extrașcolare sunt excursiile și vizitele la muzee, teatre, operă, balet, etc. Activitățile ecologiste (curățarea parcului orașului, popularizarea bicicletei ca mijloc de transport, promovarea reciclării), olimpiadele școlare, vizitele la instituții publice, fabrici sau alte obiective de interes comunitar, activitățile sportive dar și acțiunile de caritate sunt de asemenea frecvent întâlnite, fiind menționate de peste jumătate din elevii de clasa a VIII-a investigați.

Analiza pe medii de rezidență evidențiază, contrar așteptărilor, că *elevii din rural nu prezintă o situație dezavantajată*, aceștia par să fi desfășurat chiar mai multe activități extrașcolare comparativ cu cei din urban. În urban sunt mai frecvent menționate numai excursiile și vizitele (la instituții culturale și la obiectivele de interes comunitar). Dimpotrivă, în rural există mai multe activități mai des invocate: cele ecologiste, cele sportive, consiliile elevilor, cele legate de postul de radio sau revista școlii, cluburile tematice, concursurile de obținere a unor burse. O serie de activități au fost menționate în mod egal: concursurile școlare, acțiunile de caritate, cluburile de dezbateri și vizitele la școli din străinătate.

Implicarea în organizații în afara școlii, pe medii de rezidență

Rezultatele sunt confirmate și de analiza implicării în organizații în afara școlii. Elevii de clasa a VIII-a din mediul rural nu par să aibă nici în acest caz o situație dezavantajată. Ei sunt mai frecvent implicați în toate organizațiile investigate: în echipe sportive, în organizații ecologiste, religioase, în grupuri de tineret, în asociații etnice, culturale, în organizații politice.

Contrar așteptărilor, mediul rural, cel puțin în cazul elevilor de clasa a VIII-a, nu are o situație problematică din

punct de vedere a educației extrașcolare. Există mai multe explicații ale acestei situații.

O primă ipoteză vizează *modul în care se raportează elevii la aceste activități*. Este posibil ca elevii din rural să nu desfășoare mai multe activități, ci doar să fie mai conștienți de acestea, având oportunități de timp liber, servicii educaționale, creative sau sportive considerabil mai limitate ca în urban. Cu alte cuvinte este mai probabil să țină minte și să considere importantă fiecare activitate desfășurată. Ca urmare, acestea apar mai des menționate în rural.

O a doua ipoteză este legată de *modul în care se raportează cadrele didactice și școala în general la aceste activități*. Neavând acces la alte oportunități de educație pentru elevi, cei din rural se implică mai mult în educația extrașcolară comparativ cu cei din urban, mai focalizați pe procesul de educație școlară formală, pe învățământul de performanță. Cu alte cuvinte în urban școala pune mai mult accent pe curiculă, pentru că o consideră mai importantă pentru dezvoltarea ulterioară a copilului și pentru că are resursele materiale și umane necesare și suportul din partea familiei. Educația extrașcolară ar fi în acest caz „ruda săracă”. În timp ce pentru cei din rural activitățile extrașcolare sunt dezvoltate pentru a compensa decalajul de calitate a educației formale constatată din analiza indicatorilor statistici obiectivi.

În același timp, analiza trebuie privită cu rezerve având în vedere eșantionul și întrebările pe care s-a făcut analiza. În eșantion nu au fost cuprinși decât elevii de clasele a VIII-a, iar întrebările prezentate anterior sunt prea puține pentru a putea avansa cu certitudine o situație mai bună a activităților extrașcolare în rural.

Pentru a sonda în profunzime situația educației extrașcolare din mediul rural și a găsi răspunsuri la întrebările pe

care le ridică această analiză, este necesară o analiză de tip calitativ, pe comunități rurale care să surprindă atât perspectiva elevilor, dar și cea a școlii, familiei sau autorităților.

Concluzii

Indiferent de nivelul de trai, tipul comunității sau al școlii, activitățile extrașcolare chiar se fac în comunitățile studiate, chiar dacă nu există o definiție comună pentru ele. Cele mai multe dintre acestea sunt activități făcute cu sufletul, mai mult decât pentru că „trebuie” (există presiune de la forurile superioare). Cadrele didactice investigate, ca și copiii sau părinții, păreau să se bucure de activitățile pe care le organizează sau la care participă. Toate comunitățile studiate au un profil relativ asemănător din perspectiva atitudinii față de activitățile extracurriculare, în ciuda localizării geografice, dimensiunii sau structurii ocupaționale sau etnice diferite.

Cea mai importantă problemă a comunităților studiate este sărăcia cu toate cauzele/efectele ei: lipsa locurilor de muncă, șomaj, migrație (probleme adâncite de condițiile economice globale), aspecte care au impact mai ales asupra copiilor. Condițiile grele de trai specifice comunităților au dus la o tot mai slabă implicare a oamenilor în viața comunității, ceea ce face dificilă dezvoltarea unor proiecte de orice tip.

Legătura familiei cu școala este în general slabă, categoriile cu riscul cel mai înalt fiind cele ale copiilor săraci, confrunțați cu dezorganizare familială și socială în general. Această legătură este mai degrabă unidirecțională, dinspre școală către familii, la inițiativa școlii, și nu a familiilor.

Școala este, în toate comunitățile studiate, o instituție care încearcă să se implice mai mult în viața copiilor, asumându-și faptul că părinții lasă totul în grija acesteia. Părinții și comunitatea în general evaluează pozitiv calitatea educației, însă o raportează de regulă la aspirații limitate, corespunzătoare unei „școli de sat”. În școlile din localitățile studiate se învață cât se

poate învăța într-o școală de sat, în contextul problemelor menționate anterior și al lipsei de competiție între copiii.

Colaborarea sa cu celelalte instituții este apreciată ca fiind bună, dar în fond mai mult formală. Participarea autorităților locale tinde să se reducă la asigurarea anumitor aspecte materiale școlii, fără implicarea directă în susținerea procesului educațional.

Cea mai acută nevoie a copiilor din comunitățile studiate este continuarea și dezvoltarea activităților formatoare extrașcolare. Pe fondul lipsei locurilor de muncă și implicit a lipsei de perspective și de posibilități materiale pentru familie, alternativa activităților extracurriculare este considerată importantă de toate părțile implicate. Componenta extracurriculară este utilă pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor, pentru liniștea părinților care își știu copiii implicați în acțiuni educative, pentru compensarea lipsei locurilor/modalităților de petrecere a timpului liber și a alor servicii necesare în formarea lor.

Există necesitatea unor programe și activități extrașcolare pentru copii și tineri în toate comunitățile studiate. Cu toate că există un acord general privind nevoia de programe de intervenție în comunitate, soluțiile identificate rămân vagi. Și la nivelul autorităților, și la nivelul comunității au fost menționate foarte puține soluții punctuale de rezolvare sau ameliorare ale problemelor identificate.

Activitățile extracurriculare ale școlii reprezintă în acest context una din puținele soluții concrete pentru copiii din rural, un substitut pentru o serie de servicii educaționale și recreative ale copiilor care sunt accesibile în mediul urban, dar care în mediul rural lipsesc. Activitățile extracurriculare, chiar dacă se desfășoară pe lângă o materie de școală, cu profesorul de curs,

joacă adesea și alte roluri: *after school*, consiliere psihologică sau, chiar dacă nu acesta este sensul lor, pregătire suplimentară, meditații. Interviuurile desfășurate în comunități au indicat faptul că școala creionează o instituție în schimbare, care încearcă să se adapteze nevoilor copiilor într-o societate în care competențele extrașcolare devin tot mai importante. Copilul din mediul rural nu este numai un copil care are dezavantaje educaționale, ci și unul al cărui talent artistic sau sportiv nu este remarcat, care nu știe să navigheze pe internet, care nu știe cum să se prezinte la un interviu, care nu știe cum să își revendice un drept de la o instituție publică, etc. Sunt relevante în acest sens exemplele din Curcani - în care o excursie la București la teatru și la patinoarul din mall a fost considerată drept una din cele mai importante activități, din Mihălceni - în care este considerată o competență importantă învățarea de către copii a modului în care să se comporte într-un supermarket, sau din Gugești - în care este considerată drept una din cele mai importante competențe pe care ar trebui să le dezvolte activitățile extrașcolare învățarea modului în care să se comporte într-un muzeu, la teatru și chiar într-o benzinărie.

Ne explicăm în acest fel și de ce analiza pe date de anchetă a indicat frecvența mai ridicată a activităților extrașcolare în rural. Pentru că aici sunt considerate importante, aici țin loc de multe alte oportunități și servicii care lipsesc.

Este de remarcat conștientizarea de către profesori a rolului nu doar instructiv-educativ, ci și formator al școlii, de pregătire a elevului pentru viață, de mediere între mediul educațional formal și non-formal, pe baza parteneriatului cu alte instituții culturale, agenți economici, cu comunitatea în ansamblul său.

Activitățile extrașcolare sunt considerate a fi singurele care pot reduce diferențele resimțite de elevii de la țară față de

cei de la oraș și demonstrează că acestea țin mai degrabă de nivelul financiar și de dezvoltare al comunităților și nu de lipsa abilităților la cei din rural.

RECOMANDĂRI

Denisa Ionescu

Datele obținute în urma analizei au fost aduse în atenția publică, încă înainte de a publica lucrarea finală, cu scopul de a iniția o discuție comună cu actori importanți în domeniu, discuție despre ce demersuri ar fi nevoie să facem în viitor, pentru îmbunătățirea calității activităților extrașcolare, și să găsim câteva soluții care ar putea fi implementate în mediul rural.

Evenimentul de consultare a avut loc în data de 20 octombrie și a adus la un loc Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (MECTS), Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP) - Programul Tineret în Acțiune, reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale cu experiență în derularea de proiecte educaționale în mediul rural, în dezvoltarea de modele educaționale: Salvați Copiii, Fundația Noi Orizonturi, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, Fundația Româno-Americană, Fundația Principesa Margareta a României, World Vision; mass-media. La întâlnire am avut alături de noi și o colegă de la Education Support Program (membru în Open Society Foundations).

Datele care au reieșit din cercetare au relevat o situație care era mult sau mai puțin cunoscută, intuită, dar care nu a mai fost transpusă într-o formă documentată, structurată, cel puțin nu în ultima perioadă.

Schimbările aduse de noua Lege a Educației, vizavi de activitățile extrașcolare, educația nonformală, comparativ cu ceea ce este deja dezvoltat de către organizațiile

nonguvernamentale axate pe educația nonformală, educația alternativă, au fost în prim-planul dezbaterii,.

Una dintre *concluziile importante ale întâlnirii* a fost aceea că **viziunea** care ar trebui să stea **la baza inițiativelor în mediul rural** este **strâns legată de modul în care se face formarea cadrelor didactice**; este strâns legată și de **răspunsul** la întrebarea: „**Care este, de fapt, motivul pentru care facem activități extracurriculare în școală?**”.

Răspunsul așteptat ar fi acela de a îndeplini obiectivul educațional (dezvoltarea competențelor cheie). Însă, așa cum reiese din datele cercetării, ceea ce se întâmplă în mediul rural este foarte puțin ambițios, se urmăresc rezultate cu impact mic și de aceea una din intervenții ar trebui să se axeze pe modul în care se pot gândi și dezvolta acțiuni cu impact pe termen lung (una din acestea focalizată pe formarea cadrelor didactice).

Astfel, încă odată s-a căzut de acord (mai mult sau mai puțin tacit) că **resursele umane** implicate în astfel de inițiative și formarea lor reprezintă un factor important în procesul dezvoltării de activități de calitate. Acțiunile cu impact pe termen lung ar fi posibile și dacă avem cadre didactice formate special pentru a derula activități extrașcolare (mentorat pentru extracurricular, după modelul mentoratului pentru curricular).

Discuția despre **impactul pe termen lung a fost strâns legată și de ce tipuri de activități financiar-sustenabile pot fi făcute, în mediul rural, astfel încât să se asigure dezvoltarea acestor competențe cheie**. Una din **soluțiile propuse** a fost de a se construi inițiative care să nu se reducă la simple proiecte, ci să devină modele educaționale extrașcolare; au fost date câteva exemple de astfel de modele dezvoltate, existente în acest moment, în România: modelul IMPACT al Fundației Noi

Orizonturi, Clubul de debate al ARDOR, Youthbank implementat de Asociația pentru Relații Comunitare).

O altă soluție propusă (într-un fel ca răspuns la criza resurselor umane care se implică în aceste activități extrașcolare, în mediul rural), a fost să se privească nu doar înspre tinerii care pot fi voluntari (tinerii din mediul urban), dar și înspre cei în vârstă care ar putea fi atrași în astfel de activități (de ex: cadre didactice care s-au pensionat), să se implice ca și voluntari. Reprezentantul MECTS a adăugat faptul că *prin noua lege cadrele didactice pensionate se pot implica în activitățile derulate de școală, alături de cadrul didactic titular și pot fi plătite cu ora.*

A fost adusă în discuție și *lipsa de atractivitate a unora dintre zonele din mediul rural*, în special pentru mediul privat - există zone în care se ajunge foarte greu, unde un finanțator, dar mai ales sponsor nu ar avea vizibilitate și atunci se preferă ca fondurile să fie orientate către zone situate mult mai aproape de mediul urban sau zone cu populație mult mai ridicată (acestea ar fi doar câteva exemple de situații). La polul opus se află acele situații în care mai multe organizații și sau companii, instituții intervin în aceleași comunități, ducând la dublarea investiției acolo în detrimentul lipsei de investiții în alte zone.

Date fiind cele de mai sus, la finalul dezbaterii am stabilit ca următorii pași să fie făcuți în câteva direcții importante: - continuarea consultării dintre FSR și celelalte organizații neguvernamentale cu experiență în domeniul educației, pentru a sprijini procesul de îmbunătățire a activităților extrașcolare

(în special în mediul rural) prin: aducerea contribuției proprii la formarea cadrelor didactice care doresc/ sunt responsabile cu activitățile extrașcolare, construirea unui ghid complet despre cum pot influența activitățile extrașcolare dezvoltarea de competențe la copii și tineri, metode folosite cu succes de organizații neguvernamentale sau școli;

- continuarea colaborării dintre sectorul nonguvernamental și MEN, în vederea dezvoltării unui mecanism de suport al educației în mediul rural.

Educația extrașcolară din mediul rural se află într-un stadiu în care este nevoie de investiție, în principal din partea autorităților; sectorul nonguvernamental și-a exprimat, din nou, disponibilitatea de a își pune la dispoziție resursele în beneficiul dezvoltării acestui sector, poziționându-se ca un partener de încredere al autorităților. *Creșterea calității la care se face educația extrașcolară va atrage și creșterea încrederii în beneficiile pe care le aduce, creșterea investiției venită din comunitate sau din alte surse.*